

הלכות שפת סימן שפז

ביאורים ומוספים

סימן שפז

שתפין במבוי צריכין לערב בהצרות

[שו"ע ס"א]

המשתתפין¹.

1 הקדמה

נתבאר לעיל (סי' שעב ס"א) שעל ידי עירוב חצרות מותר לטלטל כלים ששבתו בבית לחצר, וכן אם עירבו יחד כמה חצרות שיש פתח ביניהן, העירוב מתיר לטלטל כלים ששבתו בבית מחצר לחצר, ועוד נתבאר (סי' שפז ס"א), שעל ידי שיתוף מבואות מותר לטלטל כלים ששבתו בבית מחצר לחצר דרך המבוי. בסימן זה דן השו"ע האם ובאיזה אופן השיתוף מתיר לטלטל כלים ששבתו בבית גם לחצרות. ושלש דעות נאמרו בשו"ע:

א. לדעה הראשונה (היא דעת הרמב"ם (פ"א מהל' עירובין הי"ט)), דוקא אם נשתתפו בפת מתיר השיתוף לטלטל כלים ששבתו בביתם גם לחצרות ואין צריך עירוב חצרות, אבל אם נשתתפו בשאר מיני אוכלים, צריכים גם לערב כל חצר לעצמה. [ולדעה זו כתב הב"י, שאם עירבו כל החצרות דרך פתחים שביניהן, מותר לטלטל במבוי על סמך עירוב זה בלי שיתוף, שכשם ששיתוף פוטר עירוב כך עירוב פוטר שיתוף, אולם אם עירבה כל חצר בנפרד עם בתיה, אין סומכים על עירוב זה במקום שיתוף. אמנם הביה"ל (ד"ה סומוכין) הביא בשם הגאון יעקב, שלדעת הרמב"ם בשום אופן לא מועיל עירוב במקום שיתוף].

ב. הדעה השניה (היא דעת רש"י (עירובין ע"א, ב ד"ה מערבין) לפירוש הב"י, וכן פירש הריטב"א שם (ד"ה מערבין)), ששיתוף לבד אינו מתיר לטלטל כלים ששבתו בביתם לחצר, ורק אם עירבה כל חצר בנפרד עם בתיה ואחר כך נשתתפו, מתיר השיתוף לטלטל גם מחצר לחצר אף שלא עירבו החצרות ביניהן.

ג. דעה שלישית הביא הרמ"א [וכן פסקו הרא"ש (עירובין פ"ו סי' יז) והטור], שגם אם נשתתפו ביין, פוטר שיתוף זה את העירוב ומתיר גם לטלטל מהבתים לחצרות.

[שו"ע שם]

אָבֵל כְּשֶׁל חֲצֵר עָרְבָה לְעֶצְמָהּ וְאַחֲרָיָהּ נִשְׁתַּתְּפוּ בְּמַבּוּי².

2 ואם מתחילה עירבה כל חצר לעצמה ובירכו על העירוב, ואחר כך באו לעשות שיתופי מבואות, כתב הכף החיים (ס"ק יח) שבוה לכל הדעות לא יצאו בעירוב משום שיתוף, וצריך לברך על שיתופי מבואות. אבל אם אחת מהחצרות רצתה לערב לעצמה וגם לזכות משלה לכל בני המבוי, יברכו רק על העירוב ויכוונו גם על השיתוף כיון שעושים אותם בבת אחת. וראה מה שכתבנו בזה במשנ"ב להלן סי' יב.

[משנ"ב ס"ק ה]

וְאִין צְרִיכִין לְעָרֵב בְּחֻצְרוֹת³.

3 ומ"מ כתב המגיד משנה (פ"א מהל' עירובין הי"ט) בשם הרשב"א, שנהגו גם לערב בפת וגם להשתתף, ומניחים שתי עוגות בבית שבחצר, אחת משום עירוב ואחת משום שיתוף. וכן כתב בשער הכונות (דף סב ע"ד) שהארי היה מערב שני עירובין, עירובי

חצרות על לחם אחד, ושיתופי מבואות על לחם אחר, ובסעודת ליל שבת היה אומר המוציא על הפת של שיתופי מבואות, ובסעודת שחרית היה אומר המוציא על הפת של עירובי חצרות.

[משנ"ב ס"ק ו]

מתוך שהפת היא חיי האדם, לפיכך מכיירים בו כְּשֶׁמִשְׁתַּתְּפִים בו⁴.

4 טעם אחר כתב הרשב"א (עירובין ע"א, ב ד"ה בפת), שכיון שאין צריך להשתתף דוקא בפת, אם כן כשהתינוקות רואים שעכשו משתתפים בפת, יודעים הם שהטריחו עצמם לכך כדי שיעלה להם במקום שיתוף ובמקום עירוב, ולא תשתכח מהם תורת עירוב.

[משנ"ב שם]

וְהִנֵּה פֶת שְׁלֵמָה וְלֹא פְרוּסָה⁵.

5 משמע מדבריו, שלשיתופי מבואות אין צריך פת שלימה, ולכן כתב שבאופן שהשיתוף משמש גם לעירובי חצרות צריך להקפיד שהפת תהיה שלימה. וראה מה שכתבנו בזה לעיל סי' שפז ס"ק ג.

[שעה"צ ס"ק ג]

וְצֵן לְצִיל וְכוּ', וְכֵהָ שֶׁתְּכַנְנוּ שָׁם כְּבִאוֹר הַלְלָה⁶.

6 שלעיל כתב הרמ"א (סי' שסו ג') שהמנהג בזמן הזה להניח את העירוב בבית הכנסת, וביאר המשנ"ב שם (ס"ק כט) שאף על פי שבית הכנסת אינו נחשב מקום דירה [עיי' הטעם], הרי עירובין שלנו יש להם דין שיתוף, ואת שיתופי המבואות אין צריך להניח בבית דירה. וכן כתב השו"ע הרב (כאן ס"א) שאין נוהגים עכשו לעשות עירובי חצרות בשום חצר שיש בה הרבה בתים, לפי שסומכים על השיתוף בבית הכנסת הנעשה מפת, שמועיל גם לחצרות [שמותר לטלטל מהן לבית הכנסת, ראה מה שכתבנו בסי' שסו שם]. והוסיף, שלכן נוהגים לתלותו בבית הכנסת, כדי שיהיה מפורסם לתינוקות.

ובביה"ל שם (ד"ה ונ"ל הטעם) הביא את קושית הב"ח (בסי' שפז), שכיון שבשיתוף זה מערבים את כל הבתים של החצר, אם כן ודאי צריך להניחו בבית דירה כדין עירוב ולא בבית הכנסת. וכתב בביה"ל שהגר"א (סי' שסו ג' ד"ה ונ"ל) כיוון לישוב את הקושיא, וכתב שהבתים מותרים מטעם מיגו, והיינו מיגו שמועיל העירוב שמניחים בבית הכנסת להתיר את החצרות שבמבוי מדין שיתוף, מועיל הוא להתיר גם את הבתים שבחצר, וכן כתב הפמ"ג (כאן משב"ז ס"ק ב). אמנם החו"א (או"ח סי' צ ס"ק יז) כתב שדברי הביה"ל אינם מדויקים, שכן הב"ח הקשה לפי הדעה שאין סומכים על שיתוף במקום עירוב [ורק במקום שהשיתוף כולל גם עירוב הרי זה מועיל, ולכך הקשה שבמניח בבית הכנסת אין זה יכול להועיל בתורת עירוב], ואילו דברי הגר"א הם לפי הדעה שסומכים על שיתוף במקום עירוב, וכדעת הרמ"א כאן. [וראה מה שכתבנו במשנ"ב להלן סי' יב, שדעת החו"א שלמעשה סומכים גם על שיתוף יין במקום עירוב].

[משנ"ב ס"ק יב]

לֹא נִתְּנוּ כָּל כְּנֵי הַחֲצֵר לְשִׁתּוּף כִּן אֶתְּד מְכַנֵּי הַחֲצֵר⁷?

7 והאבן העזר תירץ, שמשמע מדברי הרמ"א שכל חצר נותנת רק המשך במילואים עמוד 33

הַלְבוֹת שֶׁבֶת סִימָן שֶׁפָּד

המשך מעמוד הקודם

שמוזמינים אותו לאכול עם היהודים, ולא ישכור ממנו במעות כדי שלא יראה כמקח וממכר. מאידך, דעת המקנה (ק"א סי' מה ס"א בהגה ד"ה כגון) שבמתנה האיסור הוא רק על המקבל ולא על הנותן, ע"ש. ולדבריו יש ליישב כמו שכתב החו"א (א"ח סי' פד ס"ק ז), שאין זו ממש מתנה, ולא תיקנו אלא לעשות מעשה שכירות להחזיר הטלטול.

(ח"א סי' כז ס"ג) שיש חילוק בדבר, שבמכר האיסור הוא בין על המוכר ובין על הקונה, שהקונה נותן מעות והמוכר נותן את החפץ הנמכר, מה שאין כן במתנה האיסור הוא רק על הנותן ולא על המקבל [שלבגביו נחשב הדבר כאילו קיבל מן ההפקר], ולכן כיון שהנותן הוא נכרי מותר לשכור בשבת. והוסיף, שמתעם זה כששוכר מהנכרי בשבת, צריך לשכור בדבר שהמנהג ליתן אותו לנכרי בשבת, כגון מה

הַלְבוֹת שֶׁבֶת סִימָן שֶׁפָּד

המשך מעמוד 506

סימן שפד

אֵינוֹ יְהוּדִי אֶכְסְנָי אִם מְעַכָּב

[משנ"ב ס"ק ח]

אף שְׁעֲדִין לֹא שְׁכָרוּ מִן הַיִּזְרָשׁ¹¹.

[משנ"ב ס"ק ג]
שֶׁהַשְּׂאִילוֹ אוֹ הַשְּׁפִירוֹ חָדָר מִיְהוּדִים.
1) ואם הנכרי לא שאל ממנו חדר מיוחד אלא גר עם בעל הבית, אינו אוסר לעולם, כמו שכתב לעיל (סי' שפב ס"ק נד). וראה בביה"ל (ד"ה אינו) שהביא כמה ביאורים בשם האחרונים, באיזה אופן כשנכנס ברשות הריהו אוסר.

11) ולפי מה שפסק לעיל (סי' שפב ס"ק כו), שדוקא בשכרו מן הנכרי בסתם ומת צריך לשכור מן היורש, מדובר כאן בשכרו בסתם, ונתחדש שכיון שמת בשבת אומרים 'שבת שהותרה הותרה' ואין צריך לשכור מהיורש [וגם מדובר שמת לאחר השבת הראשונה, שבשבת הראשונה אינו יכול לחזור בו, כמו שכתב שם ס"ק כד], אבל אם שכרו לזמן, לא בטלה השכירות כשמת קודם הזמן, ואין צורך לשוב ולשכור מן היורש.

הַלְבוֹת שֶׁבֶת סִימָן שֶׁפָּד

המשך מעמוד רנז

כרבי מאיר בשום פעם, ולכך אנו שנוהגים כדעת חכמים, מי שמבכר הרי ברכתו לבטלה. וכן כתב בשו"ת הרשב"ץ (ח"ב סי' לג) שאין צריך גם שיתוף וגם עירוב, ומי שמוסיף בו חומרא עוברת בו רוח טהרה, ובלבד שלא תהיה בו ברכה יתירה.

[ביה"ל ד"ה צריכין]

אם שואל אַתָּה מִתְבָּרָה פְּרוּפָה פֶּת נֹתֵן לֹא¹⁰.

10) אמנם החו"א (א"ח סי' צ ס"ק כב) כתב, שאפשר לפרש שאם אין מקפידים על פרוסתם ליטנה לעירוב, מועיל הדבר לשבת אחת מדין עירוב, ואין חוששים שמא גם שבת אחרת לא יערבו.

[ביה"ל שם]

עַד כָּאן לְשׁוֹן הַמִּבְרָשׁ¹¹.

11) ודעת החו"א (א"ח סי' צ ס"ק יח) שלמעשה אנו סומכים גם על שיתוף יין במקום עירוב, ולפיכך כתב שאין לנו כלל נפקא מינה בדבריו הרמב"ם.

[ביה"ל ד"ה ואם]

דָּאף שֶׁקָּל תְּחִלָּתָא עָרְבוּ יְהוּדִים¹².

12) משמעות דבריו ששייך לעשות עירוב בין החצרות אף שלא עירבו עם הבתים. והחו"א (א"ח סי' צ ס"ק כא) תמה, שזה אינו מובן כלל, שהרי לא שייך לערב זה עם זה אם לא עירבה כל חצר לעצמה עם הבתים. וכתב, שאם עירבו כדין חצרות הפתוחות זו לזו שאם רצו מערבין אחד ונותנים כל בני החצרות עירוב בבית אחד באחת החצרות, הרי אלו סומכין על העירוב במקום שיתוף.

גרוגרת אחת, ובאופן שהחצרות לא עירבו ביניהן צריך גרוגרת לכל בית, ובהכרח שהחצרות עירבו ביניהן, שאז די בגרוגרת אחת לכלול. וראה מה שכתבנו בזה לעיל (סי' שפז ס"ק יד).

[משנ"ב שם]

אִם לְשֶׁתִּקְפוּ בִּפְתָח (8) סוֹמְכִין עָלָיו וְאֵין צְרִיכִין לְעָרֵב בְּתִצְרוֹת כָּלְלָה⁹.

8) והשערי תשובה (ס"ק א) הביא בשם שו"ת דבר שמואל (סי' רנו), שיש שעושים את העירוב והשיתוף בפח של שמן, ואין זה נכון, שכיון שרוצים לצאת בו ידי חובת עירוב ושיתוף כאחד, צריך לעשות בפת דוקא. וראה מה שכתבנו לעיל ס"ק ה.

ולמעשה, דעת החו"א (א"ח סי' צ ס"ק טז) שיש להקל כדעת הרמ"א לסמוך על שיתוף יין במקום עירוב, גם אם הניחו את השיתוף בחצר. וטעם שיטה זו, שכיון שעשו כולם מעשה שיתוף, נתפרסם איסור הרגאה מרשות לרשות ואין צורך עירוב. והוסיף, שלכך נהגו ליתן את העירוב בבית הכנסת וסומכין עליו משום עירוב, אף שבית הכנסת דינו כחצר, משום שכל שיתוף מועיל גם לעירוב.

ולעיל ס"ק ו כתב במשנ"ב, שלדעה הראשונה יש להניחו דוקא בבית, וראה מה שכתבנו בשעה"צ לעיל ס"ק ג.

9) ואם רוצה לערב, כתב הב"י בשם תשובות אשכנזיות (תשובות מהר"ם סי' פט) שלא יברך, ואם בירך ברכתו לבטלה, וכמו שכתב הרמ"א. ואף שכתבו התוס' (עירובין עב, א ד"ה נהגו) שהנהוג כדעת רבי מאיר [שמעברין בחצרות ומשתתפים במובין] אין מוחין בידו, כתב החו"א (א"ח סי' צ ס"ק כ) שהיינו רק במי שנהגו כרבי מאיר כחומרותיו וקולותיו, אבל אם מקיל לפעמים כרבנן שוב אין לו לעשות

הלכות שבת סימן שפז

שפז שפתין במבוי צריכין לערב בחצרות, ובו סעיף אחד:

א ברומא עריבין פ"א ורבי מאיר ב שם וימאן דאמר פליגי ג בפרוש רש"י שם ובחוקות ע"ב וישאר פוסקים, ואין דעת הרמב"ם כן בפרק א באבוקה ה

א (א) *המשתתפין¹ במבוי (ב) *צריכין לערב בחצרות (ג) פדי שלא ישכחו התינוקות תורת ערוב, (ד) שהרי אין התינוקות מכירים מה נעשה במבוי, ב'ליכף אם נשתתפו במבוי בפת, סומכין עליו (ה) ואין צריכין לערב בחצרות, (ו) שהרי התינוקות מכירים בפת. *ויש אומרים שאם לא ערבה כל חצר לעצמה (ז) אין סומכין על השתוף, אבל בפשל חצר ערבה לעצמה ואחר-כך נשתתפו במבוי² ולא ערבו דרך פתחים שביניהם, (ח) מתרים להשתמש בחצרות שבמבוי, דרך פתחים שביניהם, שסומכים על שתוף במקום ערוב; *ואם ערבו דרך פתחים שביניהם ולא נשתתפו במבוי, מתרות להשתמש בחצרות במבוי, *שסומכים על ערוב שערבו בחצרות דרך פתחים במקום שתוף: בהג' [*] ויש אומרים דסומכין אשתוף במקום ערוב (ט) אפלו לא נשתתפו אלא ביני, (י) וכן סומכין אערוב במקום שתוף (הרא"ש והמחבי פרק הור וטור). ולעיל סימן שסו סעיף ו בהג"ה פתחמי דאגו נוהגין לכתחלה שלא לעשות רק שתוף אחד בקמת, (יא) ונראה לי הטעם, כי ערוב שלנו שכל אחד מבני החצר נותן לשותף הוי כערוב ושתוף ביחד ולכתחלה אין לעשות יותר, והא שהצריכו שתוף וערוב (יב) הינו בזמן הגמרא שבני החצר לא נתנו לשותף, רק החצר ערבו ביחד ואחד מבני החצר נתן לשותף, אבל בכהאי גוונא לכלי עלמא אין עושין רק שתוף אחד, ואי עבדי יותר וברך עליו הוי ברכה לבשלה (ד"ע וחשובת מהר"ם שהביא הבית-יוסף):

שערי תשובה

הערוב והשתוף יחד צריך לעשות בפת דוקא, ולערוב חצרות פת בעין, ע"ש, וכ"כ בספר בני חזאי סימן נה: בעיר רדס שערכו בשמן צריך לערב

[*] ויש אומרים דסומכין כו'. ועין בכר"ש שמואל סימן רט דיש שעושין הערוב והשתוף בסוף של שמו, ואין זה נכון, דכיון שרוצים לצאת

באור הלכה

* צריכין לערב בחצרות. פתח הרמב"ם בפרק ה מהלכות ערובין: מבוי שערבו כל חצרות שבו כל חצר וחסר מבוי עצמה ואחר-כך נשתתפו בלן במבוי, שכח אחד מבני החצר ולא ערב עם בני חצרו לא הפסיד כלום פלי פלם נשתתפו (רוצה לומר, בינן או בשאר מיני אכלין שאינו פת) ועל השתוף סומכין, ולא הצריכו לערב בחצרות עם השתוף אלא שלא לשכח התינוקות תורת ערוב והרי ערבו בחצרות; אבל אם שכח אחד מבני המבוי ולא נשתתף, אטריס במבוי (נרדמה שפוסק דהיכא דערבו בני חצר אסור לטלטל במבוי כי אם בתוך ארבע אמות, וברללקמן בסימן שפח, אסור לטלטל אף בלי ששכחו במבוי, ולשאר פוסקים דוקא בלי ששכחו בבית) ומתיר כל בני החצר לטלטל בחצר, שהמבוי לחצרות קצור לפתים. נשתתפו במבוי ושכחו בלן לערב בחצרות, אם אין מקפידין על פרוסתן (רוצה לומר, אם שואל אחד מחברו פרוסה פת נותן לו¹), הרי עשין שפתין בפת. דאי הוי בעי מנה פת הוי יהיב להו, סומכין על השתוף בשבת ראשונה בלבד, ואין מותרין להו דבר זה אלא מדיסק, עד כאן לשון הרמב"ם¹¹), ונעתיקוהו האחרונים: * ויש אומרים שאם לא ערבה וכו'. הבי"ח ושאר אחרונים דחו ליש אומרים זה, דסבירא להו דלכלי עלמא סומכין על השתוף של פת אפלו אם לא ערב החצר לעצמו (וזהו שכתב הפנ"א אבה"ט בסעיף קטן ב בשם הבי"ח, אבל ששעת-סופר יש דבכריו וצריך לומר ויש אומרים¹²), וכי וקאי על דברי המחבר ולא על ההג"ה). אחר-כך מצאתי דעה זו בר"טב"א בהד"א: * ואם ערבו דרך פתחים וכו'. נראה דמרי' שבכל חצר ערב גם-כן עם הפתים שלו, דאי לא הכי בנדאי אינו יכול להוציא מלי הבית לחצר אחרת, דאף שכל חצרות ערבו יחד¹²), הלא לא עדיפי מאם היה חצר אחת, וכשלא ערבו עם הפתים שבחוכה אסור, ולעונן בלי החצר גופא אפלו לא ערב כלל, הלא קניא לן דכל חצרות רשות אחת הן: * שסומכין על ערוב שערבו וכו'. זו היא דעת הטור, ותרמב"ם לא הופיר מזה מיד, ומכל מקום אפשר דגם הוא מודה לזה, כמו שמצדד בבית-יוסף. ועין בגאון' עקב שדעו, דלתרמב"ם לא מהני ערוב במקום שתוף בשום פנים:

משנה ברוכה

א (א) המשתתפין במבוי. ולא מירי בפת, אלא בשאר מיני אכלין ומשקין: (ב) צריכין לערב בחצרות. הינו (ג) החצרות עם הפתים: (ג) כדי וכו'. רוצה לומר, דמדינא לא היו צריכין לערב בחצרות הפתוחות למבוי כלל, שהרי מערבין ומשתתפין כבר ממילא על-ידי שתוף שבמבוי, אלא כדי וכו': (ד) שהרי אין וכו'. ויאמרו 'אבותינו לא ערבו': (ה) ואין צריכין לערב בחצרות³. כל אחת (ז) לעצמה: (ו) שהרי התינוקות מכירים בפת. מתוף שפתת היא חיי האדם, לפיכך מכירים בו כשמשתתפים בו⁴) [בי"ו]. ומירי שהניחו הפת (ג) בבית שבתחור וזהו פת שלמה ולא פרוסה⁵), ואי לאו הכי לא מהני: (ז) אין סומכין על השתוף. ששתוף המבוי אינו מועיל אלא לחבר כל החצרות עם המבוי יחד, אבל לא לחבר הפתים עם החצרות שיהא מתר על-ידי-זה להוציא מן הבית לחצר: (ח) מתרים להשתמש בחצרות שבמבוי. הינו להוציא מחצר לחצר פתים ששכחו בבית; והטעם, דכשם שהשתוף מחבר לכל החצרות שיהיה מתר לטלטל מהן למבוי, כן מחברן שיהיה מתר לטלטל מהן לזה: (ט) אפלו וכו' ביני. דאף-על-גב דצריכין לחצרות לא מהני בעלמא כי אם בפת, הלא (ז) מגו דמהני לעונן שתוף [דמהני אפלו בשאר אכלין ומשקין] מהני נמי לעונן ערובי-חצרות: (י) וכן סומכין אערוב וכו'. כבר נזכר זה בדברי המחבר מקדם, ואגב גרנא חזרו וכתבו [מאמר מרדכי]: (יא) ונראה לי הטעם וכו'. אף-על-גב דיש לומר דטעם המנהג הוא, משום דמקמת אופין פת וכתת הלא קניא לן דשתוף מועיל במקום ערוב, יש לומר

הרצף לישב המנהג אף לישראלים שדברתי המחבר, דהיכא שלא ערב כל חצר לעצמה, לכלי עלמא אין סומכין על השתוף במקום ערוב, ואגו נהגין דאין עושין רק שתוף לבד: (יב) הינו בזמן הגמרא שבני החצר וכו'. הקשה הלבוש: א. מי יאמר שבזמן הגמרא לא נתנו כל בני החצר לשותף רק אחד מבני החצר (ז) ועוד, לו יהי שאחד מבני החצר נתן לשותף, מה בכך, הרי הוא מזכרו לכלם והוי כאלו פלם נתנו, עין שם; אף העקר, שהעולם סומכין על דעה הראשונה, ושפלו לא ערב כל חצר לעצמה, אם נשתתפו בפת⁶ סומכין עליו ואין צריכין לערב בחצרות כלל⁶). ויותר טוב לומר בפרוש בשעת הנחת

שער הציון

(א) ועל-ידי-זה מתר לטלטל גם מחצר לחצר פתים ששכחו בבית, דשתוף המבוי מחבר כל החצרות יחד [רש"י וריטב"א: (ג) וכל-שכן שאין צריכין לערב החצרות יחד, ולזה נדאי מהני השתוף: (א) עבודת-הקדש, וכן פתח בחיובו בדין ע"א ורבו עג, וכן פתח הר"טב"א שם, וטעמו, דאי לאו הכי האיר יועיל במקום ערוב הלא בערוב קניא לן דצריך להניחו דוקא בבית שבת. וגם שלמה צריך לכלי עלמא בערובי-חצרות, עין שם. ועין לעיל בסימן שסו סעיף ג בהג"ה ובכ"ח סימן שפו ובפרימגדים בסימן זה וימה שכתבנו שם באור הלכה: (ה) (ז) רש"י:

הלכות שבת סימן שפח שפט

שפח דין אם לא ערכו החצרות יחד וגם לא נשתתפו במבוי, ובו סעיף אחד:

א (א) *אם לא ערכו¹ החצרות יחד וגם לא נשתתפו במבוי, מתר לטלטל בכל המבוי (ב) כלים ששבתו בתוכו, (ג) בין ערכו חצרות עם הבתים בין לא ערכו. (ד) יולתרה רבנו משה פו מימון, דוקא בשלא ערכו חצרות עם הבתים, אבל אם ערכו חצרות עם הבתים (ה) אין מטלטלין במבוי אלא בארבע אמות:

א שבת ק"ל ודלא קמימא דרב שם ב פסוק ה מהלכות עירובין ורב

שפט אינו יהודי שיש לו חלון פתוח לבקעה או לקרפף, ובו סעיף אחד:

א *אינו יהודי הדר במבוי (א) ויש לו חלון אחרו ביתו פתוח לבקעה² *או לקרפף, אפלו אין בו אלא ארבעה טפחים על ארבעה טפחים אינו אוסר על בני מבוי אפלו מכניס ומוציא גמלים וקרונות (ב) דרך המבוי כל היום³, שחפץ יותר באותו שפתוח לו מאחריו לכוף⁴ שיש לו אויר, והני פתחו למבוי (ג) כמו שאינו רגיל, שאינו אוסר; *והוא שיש בבקעה או בקרפף יותר מסאתים, אבל אם אין בו אלא סאתים, (ד) קטן הוא ולא ניקח לה בה. וישאל שיש לו פתח למבוי ופתח מאחריו לקרפף⁵ ושבח ולא ערב, אם הקרפף יותר מסאתים, אוסר⁶, לפי (ה) שאינו ראוי לו ואינו מסתלק מן המבוי; כן אם הקף לדירה, אפלו יותר מסאתים אינו אוסר⁷ פינן שראוי לו. (ו) *ויש מי שאומר דארבעה, אם הקף לדירה, אפלו בית-סאתים אוסר, שפינן שהקף לדירה אין בו אויר ואינו חפץ בו להסתלק בשבילו מן המבוי:

א עירובין ס"ז מימא דאמוראי ב טו בשם רשי, וכן כתב הרב הפג"ר שם ה ה מלכות עירובין ושם משמע מוכרי הרמב"ם שם א תוספות שם ר"י שם

באר היטב

(ב) אין. ואם נתר בצורת-הפתח או בב' פסין, המבוי שרי, ועין סימן שסג סעיף כו, מגן אברהם, ע"ש:

ועין בכתבים שהארי"ל ז"ל היה מערב בכל ע"ש ומנהג:

משנה ברורה

הערוכ שפניחו גם לשם שתוף¹³, וכוה יוצא לכלי עלמא, כמו שכתב הריטב"א בהד"א:

א (א) אם לא ערכו וכו'. רוצה לומר, אף אם לא ערכו וכו', דאם ערכו הרי הוא גם-כן קעין שתוף מבוי, וכבסימן הקודם: (ב) כלים ששבתו בתוכו. והוא הדין דמתר להוציא מחצר למבוי כלים ששבתו בתוכו וכן מן המבוי לחצר, וכדלעיל בסימן שעב סעיף א, דלא תקנו חכמים שתופי-מבואות אלא להתיר להוציא למבוי כלים ששבתו בבית, אבל לענין חצרות ומבואות עצמן לא תקנו וירשות אהד הוא דמתר לטלטל מנה לזה; וכן שוין הם גם כנה, (ה) דכמו דמתר

שערי תשובה

כל תצר לעצמו, וזאת אותם חצרות שפתוחות זו לזו וערכו דרך פתחיהם, ע"ש, ושם הביא מכתבי הארי"ל ז"ל דאיתא שם: ערב בכל שבת שתופי-מבואות ועירובי-חצרות וקבע בלילה בשל שתוף ובבקר בשל עירוב, עכ"ל, משמע שנהיה פוסק כהראב"ד שצריך לשפת בפת כו ומסתאם היה פת לשתוף כו. ועין בכתבים שהארי"ל ז"ל היה מערב בכל ע"ש ומנהג:

באור הלכה

* או לקרפף. נראה לי שלא התירו אפלו בשיש לו קרפף אלא בקרפף דמיא דבקעה שהוא פתוח למקום אחר, דאלו בשאין לו פתח אלא כלפי ביתו, האף יסתלק מן המבוי והרי איתו יכול לצאת לשוק ולעשות ערכיו חוץ לביתו אלא דרך מבוי (ריטב"א), ולפלא שלא הביאורו האחרונים: * והוא שיש בבקעה או בקרפף יותר מסאתים. לכאורה בגמרא וכן ברמב"ם לא נזכר הנפקא-מנהג בין יתר מבית-סאתים לבית-סאתים רק לענין קרפף, נזכר לומר, דלענין בקעה שפתוח לכל צד, אפלו בקעה קטנה שאין בו כי אם בית-סאתים גם-כן ניקח לה בה טפי מן הפתח שפתוח למבוי משהו דנפיש אודיה טפי, ועין: * ויש מי שאומר. והלכה פדעה הראשונה, שכן הוא דעת רש"י והרמב"ם והרב הפג"ר, וליפדך הכי נקטינן וכו':

לטלטל בכל החצר כלים ששבתו בתוכו אף אם לא ערכו עם הבתים, כן מתר לטלטל בכל המבוי אף אם לא נשתתפו בני החצרות עם המבוי, ופשוט דכל זה מורי שהיה המבוי עצמו מתקן בלחי וקרונות כדיון: (ג) בין ערכו חצרות וכו'. דמצויין (ג) כלי הבית בחצר, ושנד' למגור דלמא אתי לאפוקי כלי הבית למבוי, אפלו הכי שרי⁸: (ד) ולהרמב"ם⁹ וכו'. (ה) ולהלכה (א) נקטינן פדעה הראשונה. ואפלו להרמב"ם, דוקא כשהמבוי מתקן בלחי וקרונה, אבל אם הוא מתקן בצורת-הפתח¹⁰, גם לדידה מתר בכליו¹¹ [אחרונים]:

א (א) ויש לו חלון וכו'. וכל-שכן (ב) אם הוא פתח גמור: (ב) דרך המבוי. רוצה לומר, דרך הפתח הפתוח למבוי: (ג) כמו שאינו רגיל. רוצה לומר, כמו חצר הפתוח לשני מבואות ובפתח אהד אינו רגיל לצאת ולבוא דרך בו למבוי, אינו אוסר על אותו המבוי, וכדלעיל בסימן שפו סעיף ט: (ד) קטן הוא ולא ניקח וכו'. ובאפן זה (ג) אפלו היה פתח גדול פתוח לתן, גם-כן אינו מתבטל על-ידי-יה הפתח שבמבוי, ואוסר על בני המבוי, והוא שרגיל (ג) יותר בהפתח שהוא לצד המבוי: (ה) שאינו ראוי לו. שהוא כרמלית ואין מטלטלין בו אלא בתוף ארבע אמות ומה שאין פן במבוי שמתר לטלטל בכליו, אבל אם הוא רק בית-סאתים או פתוח, פינן דמתר לטלטל (ד) בתוכו, ניקח לה בה טפי. ואף-על-גב דלגבי עכו"ם חשיב בית-סאתים ווסר, (ה) לגבי ישראל נפיש, דהא בשבת ליכא הוצאת משאות יתרוי וסגי בכחי ונפיש אירא ממבוי¹²: (ו) ויש מי שאומר וכו'. הוא דעת התוספות לבד, דסביא להו דמקף לדירה גרע טפי פינן דאין בו אויר כלי-כף. (ו) והא דנקט אפלו בית-סאתים אף-על-גב דלידיהו בית-סאתים גרע טפי שאין בו אויר כלי-כף, מקל מקום נקט הכי, הואיל דכשלא הקף לדירה בית-סאתים עדיף טפי מן יותר מבית-סאתים, לכך קאמר דכשהקף לדירה אוסר אפלו בית-סאתים, והוא הדין יותר מסאתים:

שער הציון

(ה) גמרא: (ג) תוספת-שבת: (א) שהוא דעת רש"י ותוספות וראב"ד ורשב"א בשם מורו וריטב"א, ומשמעות הר"ף והרא"ש שהשיטתו לקח דרב, וכמו שכתב בבית יוסף והמאירי, וכן הפוסקים באליה רבה: (ב) עין בריטב"א, וכן כתב הרמב"ם: (ג) כן מסיק הרשב"א והריטב"א, דלא כהראב"ד¹³, וכן מוכח ברמב"ם: (ד) רשב"א בעבודת-הקטן, והובא באליה רבה: (ה) אף שאסור להוציא מהבית להקרפף¹⁴ [אחרונים]: (ו) רש"י: (ז) תוספת-שבת:

הַלְבוּת שְׁפַח סִימָן שֶׁפַח שֶׁפַח

ביאורים ומוספים

מהבתים לחצרות יחשבו הבתים לסתומים, וממילא יהיו במבוי רק חצרות, ועל זה תירץ שכיון שהבתים גורמים לחצרות להיאסר, אי אפשר לראותם כאינם קיימים, ואם כן תירצו של רבי חנינא חוזה שריר וקיים, שבאופן שהחצרות עירבו, הרי הן בטילות לבתים ונמצא שבמבוי יש רק בתים, ואין מבוי נותר בלחי וקורה עד שיהיו בתים וחצרות פתוחים לתוכו. אבל בלא עירבו, שהחצרות אינן בטלות לבתים, אם כן נמצא שיש במבוי גם בתים וגם חצרות, והוא נותר בלחי או קורה ומותר לטלטל בכלו.

עוד ביאר מצאנו בדעת הרמב"ם, שהלבוש (ס"א) והט"ז (ס"ק א) פירשו שהרמב"ם סובר שכיון שעירבו הבתים, גוזרים שמא יוציא מהחצר כלים ששבתו בבית, וכבר הקשו התוספת שבת (ס"ק ב) והפמ"ג (משב"ז ס"ק א) שהרי אין פוסקים הלכה כרב, וכדלעיל. וראה בעצי אלמוגים (ס"ק ב ד"ה הלבוש) מה שכתב בישוב קרשיא זו.

[משנ"ב ס"ק ג]

אָפְלוּ הָכִי שְׁרִיטָה.

2) ראה בהקדמה, שלהלכה אין חוששים לגירת רב שחשש שאם נתיר לטלטל כלים ששבתו במבוי, יבואו להוציא למבוי כלים ששבתו בבית והוציאום לחצר.

[משנ"ב ס"ק ד]

אָקַל אִם הוּא מְחַקֵּן בְּצוּרַת-הַפֶּתַח⁹, גַּם לְדִידָהּ מִתָּר בְּכָלוֹ.

3) המג"א (ס"ק א) הוסיף "או בב' פסים", שהוא מתיקוני חצר, ולכן מועיל אף שאין למקום דוקא תנאי מבוי.

4) ובטעם הדבר, ראה בהקדמה שסברת הרמב"ם שכשעירבו החצרות בטלות הן לגבי הבתים, ונמצא שאין חצרות במבוי, ואין מבוי נותר בלחי וקורה עד שיהיו בתים וחצרות פתוחים לתוכו. ולכן אם תיקנו את המבוי בצורת הפתח, שתיקנו זה אינו מהלכות תיקוני מבואות, ומותר לטלטל בכלו גם אם יש בו רק בתים.

[אמנם לסברת הלבוש והט"ז שהבאנו שם, שסיבת האיסור היא שחוששים שמא יבואו להוציא כלים ששבתו בבית, אם כן גם אם תיקנו את פתח המבוי בצורת הפתח יש לאסור.]

סימן שפח

אֵינּוּ יְהוּדִי שֵׁישׁ לוֹ חֵלוֹן פְּתוּחַ לְבִקְעָה אוֹ לְקַרְפֵּף

[שו"ע ס"א]

אֵינּוּ יְהוּדִי הֶדְרַךְ בְּמַבּוּי.

1) ובנדון זה לגבי חצר, דהיינו שיש בחצר בית נכרי או ישראל שלא עירב, ויש לבית זה פתח לבקעה או לקרפף, כתב החו"מ (או"ח סי' פו ס"ק יט) שהרי זה אוסר בין בישראל שלא עירב ובין בנכרי, משום שעיקר תשמיש הבית בחצר, ואין תשמישו בטל במה שיש לו פתח אחר. מאידך, השפת אמת (עירובין סו, ב) כתב, שנראה בפשיטות שגם בבית שבחצר מועיל מה שיש לבית זה פתח למקום אחר להתייר לבני החצר לטלטל. ומה שהביאו בגמרא דין זה על מבוי, הוא משום שלגבי נכרי רק במבוי צריך שהפתח האחר יהיה למקום שגודלו יותר מבית סאתים, מה שאין כן בחצר. ועוד כתב, שבחצר לגבי ביתו של ישראל שלא עירב צריך שהפתח השני יהיה פתוח דוקא לקרפף שהוקף לדירה, מה שאין כן במבוי מועיל גם אם הוא פתוח לקרפף שאינו מוקף לדירה.

המשך במילואים עמוד 34

[משנ"ב ס"ק יב]

יְיִתֵּר טוֹב לוֹמֵר כְּפֹרֶשׁ בְּשַׁעַת הַנֶּחֱת הָעֵרֹב שְׁמַנְיָחוּ גַם לְשֵׁם שְׁתוּף¹⁸.

13) על לשון זה כתב החו"מ (או"ח סי' צ ס"ק יז) שאינו מדוקדק, שהרי כאן מדובר שעשו שיתוף, וצריך לתקן את הלשון במשנ"ב ולומר שבשעת הנחת השיתוף יאמר שמניחו גם לשם עירובי חצרות. והקשה, שהרי תנאי זה הוא לדעה שאין סומכים על שיתוף במקום עירוב, ולדעה זו ודאי שאי אפשר להניח את העירוב בחצר גם אם יעשהו בפירוש לשם עירובי חצרות, ואם כן אם מניחים את העירוב בבית הכנסת [כמו שכתב הרמ"א לעיל סי' שסו ס"ג], הרי תנאי זה אינו מועיל כלום.

סימן שפח

דִּין אִם לֹא עֵרְבוּ הַחֲצוֹת יַחַד וְגַם לֹא

נִשְׁתַּתְּפוּ בְּמַבּוּי

[שו"ע ס"א]

אִם לֹא עֵרְבוּ¹⁹.

1) הקדמה

סימן זה עוסק במבוי שפתוחות אליו כמה חצרות, ועירבה כל חצר לעצמה, ולא עירבו החצרות יחד וגם לא נשתתפו במבוי, שהשו"ע הביא בזה שתי דעות, לדעה הראשונה מותר לטלטל במבוי כלים ששבתו בתוכו, ולדעת הרמב"ם אם תיקנו את המבוי בלחי וקורה [שזוהו תיקון המועיל במבוי ולא בחצר], אין מטלטלים בו אלא בד' אמות.

להבנת ב' הדעות יש להקדים את סוגיית הגמרא (שבת קל, ב), וכך שנינו שם: אמר רבי זירא אמר רב, מבוי שלא נשתתפו בו, אין מטלטלים בו אלא בד' אמות. ואמר רבה בר אבהו, שרק בעירבו החצרות עם הבתים אסור. והקשה רבי חנינא חוזה על דברי רבה, שכמו שאוסרים באופן שעירבו החצרות עם הבתים משום שבטלו החצרות לגבי הבתים ואין שם חצרות עליהן, ונמצא שבמבוי יש רק בתים והרי אין מבוי נותר בלחי וקורה עד שיהיו בתים וחצרות פתוחים לתוכו, אם כן גם כשלא עירבו נאמר שכיון שאסור להוציא מהבתים נחשבים הבתים לסתומים, ונמצא שיש במבוי רק חצרות ולא בתים.

ובמסקנת הגמרא אמר רב אשי, מי גרם לחצרות שיאסרו, בתים וליכא. ונחלקו הראשונים בביאור דבריו. רש"י (שם קלא, א ד"ה בתים) פירש, שהגמרא חזרה בה מהטעם של רבי חנינא, ופירשה שרב [שהוא בעל המימרא] סובר שהלכה כרבי שמעון שגגות חצרות קרפפות ומבואות כולם רשות אחת הן [ומותר לטלטל מזו לזו בלי עירוב], דוקא באופן שלא עירבו, שאז אין כלי הבתים מצויים בחצר, אבל אם עירבו וכלי הבתים מצויים בחצר, אסור לטלטל גם כלים ששבתו בחצר למבוי, גזירה שמא יוציא כלים ששבתו בבית למבוי, ולכן גזרו שלא לטלטל כלל במבוי. ולמעשה, כתבו התוס' שם (ד"ה מי) שאין הלכה כרב [וכן פסק השו"ע לעיל סי' שעב ס"א], ולכן אפילו אם עירבו החצרות לעצמן מותר להוציא כלים ששבתו בחצר למבוי, ואם כן לא שייכת הגזירה שלא לטלטל ד' אמות במבוי, וזוהי הדעה הראשונה בשו"ע כאן.

אמנם הרמב"ם (פ"ה מהל' עירובין הט"ו) פסק, שבעירבו החצרות לעצמן אסור לטלטל במבוי, וביאר המגיד משנה (שם) שדעת הרמב"ם שרב אשי אינו חולק על רבי חנינא חוזה, אלא בא היתר את קושיותו, שכשלא עירבו בחצרות כיון שאסור להוציא